אמר להם הממונה פרק שלישי יומא לא.

מסורת הש"ס

א) [פסחים ל: וס"ג], ב) [זבחים לב:], ג) [לעיל יט. ל. לקמן עח. ע"ש], ד) [זבחים נה:] לעיל נח. מדות פ"ב מ"ג. פ) עיריכין ד: פסחים קט. ע"ש מגיגה יח. [סוכה ו. ב"ק פב. ע"ש], ו) ל"ל הגניה. ז) עיין רש"ש.

תורה אור השלם

ז. וְכִי יִטַּהֵר הַזָּב מִזּוֹבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהֵר: ויקרא טו יג

ז) וְאִישׁ כִּי תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו טז

מוסף רש"י

במים במי מקוה. המכונסין ממטר, ואע"ג דלאו מים מדלה כתיב מים (עירובין ד:) כמים משמע מים המתחברים יחדיו (שם יד:) לו: כמים נקולחו בפה"מ, משמע מים המיוחדים, לאתוקי שאובין, ומיהו מים חיים לא צריך, מדכתיב נחל (ויקרא טו) מים חיים, מכלל דשאר טמאין לאו מים חיים נינו, ומיהו כמים, כמים המיוחדין כמקוה, לע"ס סהן כמים (הגיגה יא.) לו: כמים, מים המיוחדים שנקוו מתחילה מעצמם, מדלא כתיב כמים (כאו"ח) למעוטי שאובין דחזיל הטמא ומיימי ומעיל (דעב"ם פסחים קט.). כל בשרו. משמע כל בשרו כאחד (עירובין ד:) מדלא כתיב בשרו, משמע שכל גופו עולה בהן, שאינו נראה אלא כולו מכוסה בהן (רשב"ם פסחים קט.).

תוס' ישנים

מהו שיעשה סכין ארוכה ויחתוך כו'. תיבעי ליה לבן זומא שמצריך טבילה מן המורה לטיהר הנכנס לעזרה לפי שמשנה מנגדי חול לנגדי קדש לגזוך עבודה ונס ממקום אחין עגום כרת למקום שעגום כרת ולכך מחתיר מדרבנן ולפיכך לאוצרא לטבול בשמיני שלו להכנים ידיו לבהונות ואע"פ שאינו משנה נגדי לנגדי קדש אין מכנים ידיו לבהונות ותנן אחן ורגל ויתיבעי מי לר"י דפליג אבן זומא ואינו מצריך טבילה לטיהר הנכנס לעזרה לעבודה אלא מדרבנן ולבן מיקל גם במצורע כמשיב שלו כדי להכנים ידיו לבהונות כיון שטבל לטהרתו מנערב גם אינו מכנים עכשיו כל נופו: תיבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא בגוויתי כגון מצורע שמכנים ידיו לבהונות אבל בלבלי אחי לאתמשוכי לפנים ר"י שעושה בשמיות (הדבר) העומד בפנים ולכך צריך טבילה כאילו נכנס לפנים לשמוע שם ודאי היה מחמיר מדרבנן כמו שמחמיר מן הטהרה אע"פ שגם אז לא היה טובל מן הטהרה לפי שאינו צריך לשנות לו מנגדי קדש ונס לא למקום שעגום כרת בטבול שחיטת הזבח ואין שייך כאן קל וחומר דבן זומא דמקל מקום מדרבנן היה צריך טבילה ואפילו אלא היה נכנס טולו אלא מכנים ידו לבהונות היה צריך טבילה מדרבנן ואע"ג דכרים שחיטת חולין לא איכפת לן בטמאת הגוויתו בתקדש אלא משום שמא יבא בשר אבל לאתמשוכי לנכנס בפנים לא חייבן הכהן הייינו עמשה שלפי שהוא טמא מהר הוא הינו אלא להיכנס משום עין עגום כרת ולהכי לא אתי לאתמשוכי כי הכא. תיבעי לר"י דלא מצריך טבילה למצורע להכנסת ידיו לבהונות דעד כאן לא קאמר ר"י הכא אלא דלא עביד עבודה ולכך אין לחוש כלל לאתמשוכי שאינו צריך כלל להיתמשך לפנים אבל הכא דקבעיר עבודה שחיטת הזבח הטמוך לפנים לא יתיר כלל טבילה דחייבין בהכי דלמא אתי לאתמשוכי ולכנס בפנים כל נופו ואחורו ואע"ג דהכא בשחיטת חולין לא חייבין לאתמשוכי לא לא לבן זומא ולר"י נמי מספקא לן לא חמיר נופי בשאומרא דמשום דמספקא לן לא חייבין לאתמשוכי לא לא לבן זומא ולר"י נמי מספקא לן לא חמיר נופי בשאומרא דמשום דאלי עביד עבודה ואיתא הוא שם לחוש לכך לא נמי משום דבעי לאתמשוכי אם שחט אחמר כרי לי' כדי ליישב יגע בנבר שהוא בכור דוחלי הוא שם לחוש לכך לא נמי משום דבעי לאתמשוכי אם שחט אחמר כרי לי' כדי ליישב

ז) ל"ל לנגדי. ח) וח"מ עבודה היא דהא בעיא פיים כנ"ל.

חוּלִּין אוֹ אֵינוֹ חוּצִין. לר' יהודה דאמר מפני סרך טבילה בעלמא היא פסלה בה חגילה כשאר טבילות אז דילמא כיון דאינה באה אלא להזכירו על הטומאה יפנה ולא לטהר בה היא באה לא פסלה בה חגילה: **שמה ביאה.** לענין טבילה זו ולריך לטבול אם בא להכנים אחד מאיברין לעזרה: **מהו שיעשה סכין ארוכה.** לפטור עלמו מן הטבילה ויעמוד חוץ לעזרה ויושיט ידו לפנים וישחוט מי מיפטר בהכי מן הטבילה אז דילמא בעי טבילה. ולענין הכשירה דקרבן לא קא מיבעיא ליה דאף על גב דעמד מבחוץ ושחט כשירה דתניא בזבחים (דף לג:) כן הנקר לפני ה' ולא שחט לפני ה': **מיבעי לבן זומא.** דממיר בה: **מיבעי לרבנן דפליגי עליה דר"י.** ואמרו כל אדם לא בעו טבילה: **לגואי.** הנכנס לה: **עין עיטם.** ממנו באה אמת המים לבית טבילת שער המים שעל החומה. ולפי ענין המקרקעות נראה לי שהוא מעיין מי נפתוח האמור בספר יהושע (טו) שמשם הגבול משפע ויורד למזרח ולמערב והוא [1] הגבול בכל ארץ ישראל. והך מילתא דאתיי משום דאמרינן בזבחים (דף מד:) סבור למיבנייה לבית המקדש בעין עיטם אמרי ניחתי ביה פורתא דכתיב (דברים לג) וכין כתפיו שכן דשמעינן מיניה שהוא גבוה מן הכל ולא פריש מגא ליה ופרים ליה אביי הכא: **גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות.** כמדת גובה שער המים וכמין כלי של שלש אמות מלמעלה להחזיק ארבעים סאה שלי אפשר למים לעלות להר שהוא גבוה ממקום שובעין אס: **חוץ משל אולם.** שגבהו ארבעים ורחבו עשרים: והאיכא

חוצין או אינו חוצין אמר ליה [6]כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון אמר ליה אביי לרב יוסף [7]ביאה במקצת שמה ביאה או לא א"ל [8]בהונות יוכיחו שהן ביאה במקצת ותניא מצורע טובל ועומד בשער ניקנור איבעיא להו מהו שיעשה סכין ארוכה וישחוט תיבעי לבן זומא תיבעי לרבנן דפליגי עליה דר' יהודה תבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגואי אבל לבראי לא או דילמא אתי לאימשוכי תיבעי לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קא עביד עבודה אבל הכא דקא עביד עבודה לא או דילמא לא שנא תיקו: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל: ת"ר [9]חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום וכולן בקודש בבית הפרוה חוץ מראשונה שהיתה בחול ע"ג שער המים ובצד לשכתו היתה אמר אביי שמע מיניה עין עיטם גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות דתנן [10]כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורחבן עשר אמות חוץ משל אולם [11]ותניא [12]ורחץ בשרו במים במי מקוה כל בשרו [13]מים שכל גופו עולה בהן [14]וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות [15]רושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה והא

בית הפרוה. מימה לי יהא גגין ועליות לא נתקדשו וי"ל גג בית הפרוה היה שוה לקרקע עזרה דכי האי גוונא משני בסוף פ' כילד צולין (פסחים דף פו.) אהא דפריך מהלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש כשגגותיהן שוין לקרקע עזרה אבל מימה לי אי גג בית הפרוה שוה לקרקע עזרה מסיבה למה לי דאמר בפ"ק (דף יט.) לשכת המדינה כו' עד משם מסיבה עולה לגג בית הפרוה וי"ל דגג בית הפרוה אע"ג דשוה לקרקע עזרה לא היה לו פתח לעזרה משום נגיעות לפי שבהן גדול טובל שם אלא היו נכנסין לו דרך לשכת המדינה שהיתה תחת הקרקע ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה ולא לגג בית הפרוה כמו לשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול דאמר לעיל דתוכן חול אלא על כרחך לשכת המדינה שגג בית הפרוה פתוח לה תוכה קודש ואע"ג דפריגא דלשכת המדינה מחילה היא וא"ר יוחנן בפרק כילד צולין (פסחים דף פו.) מחילות לא נתקדשו הא אוקימנא התם להא דרבי יוחנן בפתוחות להר הבית אבל פתוחות לעזרה נתקדשו ואין להקשות כי פריך התם מהלשכות וכו' ואוקמינן בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה והדר פריך מסיפא ת"ר הוה ליה מחילות וא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו אמאי לא פריך ממתני' דמדות וממתני' דמדות כדפי' דיל מאי נפקא מינה ההיא דהלשכות נמי מתני' היא בפ"ג דמסכת מעשר שני (מ"מ) והדרבה ניחא ליה למיפרך מינה טפי ממתני' דהכא ודמדות לפי שהיא שנויה בסדר זרעים שהוא קודם לסדר מועד וסדר קדשים ועוד משום דפריך שתי קושיות מינה מריש ומסיפא: **עין עיטם** גבוה מקרקע עזרה ב"ג אמות. תימה לי ומנלן דבית הטבילה היתה גבוהה שלש אמות דילמא לא היתה גבוהה אלא אמה ואורכה שלש אמות והכהן היה משכיב עלמו בתוכו אי נמי לא היתה גבוהה אלא שתי אמות והכהן גדול יושב וטובל ויש לומר משמתא כל מה שהיו יכולין להקל עליו משום חולשא דכהן גדול היו עושין ולרך עמידה היה עובל כי זה נקל לו יותר לעשות: **אמה** על אמה ברום שלש אמות. אין לומר דגובהו של אדם מראשו עד רגליו אינו אלא שלש אמות דא"כ גבי היקף רחייה דבעי

מרבע אמות בפ"ק דבבא בתרא (דף ב:) למה לי כולי האי אלא י"ל דעד כתיפיו הוא שלש אמות ואף על פי שאין נאורו ורחשו אמה כיון דאפיקתיה משלש אמות אוקמא אארבע אמות ועוד דאי אפשר לקרקע שתלקט במלקט ורהיטני ופעמים שיש גבשושית פחות מג' טפחים סמוך לכותל וחיימנן נמי שעומד על אצבעות רגליו ורואה מעבר לכותל וגבי כוכין בפרק המוכר פירות (שם דף ק: ושם) דאלרכו אלרבע אמות היינו בין לראשו ובין דפי הארון שלמעלה ולמטה ועוד לריך שיהא בריות והא דסגי הכא גבי מקוה בשלש אמות היינו משום דכשעומק המים שלש אמות כשנכנס בהן לפו מים על ראשו ושולין למעלה גם יכול לכוף ראשו קלת עד שיתכסה כל גופו במים ומה שיש בתרגום של מגילת אסתר פרשנדתא אינטלע על גליצא דתלת אמין וכו' יש לומר כולם קטועי ראש היו שנהרגו ואח"כ נתלו וכן משמע בפרק המלגיע (שבת דף לב. ושם) דהא דאמר גופו של אדם ג' אמות דלאו הייני עם הראש דקאמר התם המוליא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת דאמר מר אדון ט' וכפורת טפח וגמירי דכל טוגא דמידלי במטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתתא והשתא אי אמרת בשלמא דעד הכתף הוא שלש אמות דהיינו י"ח טפחים אז מוכח שפיר כי בכתף ישאו נמצא שהיה מן הארון למעה מן הכתף ו' טפחים וכ' שליש נמצא דאכתי היה גבוה מן הקרקע י"ד טפחים ושליש אבל אי הוי עם הראש

מצריכין טבילה בכמנם לעזרה לעבודה שלא יצריכו עוד כלל מעגלו לא שלא יחייב כן זומא אע"פ שעשה שחיטה הקרבן אז דילמא לשחיטה עבודה לא מיקרי אמאי דאמר בכמה דוכתי שחיטה לאו עבודה היא די"ל דלא חשיב עבודה לאעורך הכן כשאר עבודת הדם ג): חמש טבילות כו'. בגמרא מפיק ד' טבילות מקרא וטבילה זו הראשונה מלי נפקא לן מקל וחומר דבן זומא דלעיל אפי' ר' יהודה נמי דלית ליה לעיל בשאר מגיעות הבנה בכהן גדול כיום הכפורים עצמו יכול לחיות סיבר כן דמשמעותא הכא כל שכן הכא ומשמעון נמי דלקמן לבן לרבי יהודה נמי לר' חזומר כי האי גוונא מה בגדי זהב שאין נכנסים בהן לפני ולפנים טעון טבילה כו' ואין להקשות הכא דלא לא יעשה בקדש כמו אחרות כי מסתמא יש לו לעשות הראשונה קודם שיכנס למקום שעבוד כרת: חמש טבילות ועשרה קידושין. משחיטת התמיד מתחיל כאן אבל קידוש של תרומת הדשן לא תשיב אע"פ שהוא הכי ר"ש כדמיתי בפ"ק לעיל לפי שהיה בעוד לילה ועוד שמכאן ואילך היה עושה עבודות על הסדר אבל לאחר תרומת הדשן היה יכול לצאת מן הטהרה וכשנכנס לריך כטילה: ש"מ עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות. וא"ת מנא ליה שהמקום היה גבוה ג' אמות בוחמר אמה בכ' אמה דילמא לא היה אלא אמה בריחב ג' אמות ר"ל דא"כ היה כה"ג מינגדר בטבילותיו וקודם היה לחם לתקנו למטה משטובל כ"ג כ"כ בדוחק ועוד מסתמא היה כמו שאר מקוואות ואע"פ שאמנין היה לריך מ' סאה לטבילת אדם כדפרי' בנבח קמא בפרק מרובה וכן פירש רבינו שמואל ואין לומר שעין עיטם היה בא שם דרך נקב שהיה מאמצע ההוקן ולא היו המים נאין מלמעלה שהרי כשהיו המים ומגלגלין עד אותו הנקב היו אחרין לאחוריהם שלא יבלו לעולם למעלה ממקום נגיעתן: שכל גופו עולה בהן. מדכתיב כל בשרו:

עין משפט נר מצוה

יז א מר' פ"ג מהלכות כיאת מקדש הלכה יח: יח ב ג ד מיי' פ"ד מהלכות מקוואות הלכה ג סמג עשין רמח טור ש"ע יו"ד סי' רל סעיף ה:

רבינו חננאל

דמדרבנן היא, חוצץ כעין דאורייתא. וביאה בעזרה במקצת שמה ביאה. מהו שיעשה זה שלא טבל סכין ארוכה וישחוט. בעיא זו עלתה בתיקו. חמש טבילות ועשרה קדושין. תי' חמשה טבילות ועשרה קדושין כו', וכולן בקדש אבית הפרוה, שנאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו. חוץ מן הראשונה שהיתה על גבי שער המים. כלומר, מקוה היה שם עשוי על גבי שער המים. והיו מימיו נמשכין בו מעין עיטם, כדגרסינן בתלמוד ארץ ישראל במגרא דבן קטין עשה ר"ב דד לכיור, א"ר יהושע בן לוי אמת המים היתה מושכת בו מעין עיטם וכו'. כן גם בזה המקוה היו מימיו נמשכין בו מזה המעין שהיה נקרא עין עיטם. והיה גובה השער כ' אמה ובנין המקוה עליו אמה על אמה ברום שלש. נמצא עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות ויותר כדי שיהא עשוי במורד. שיהו המים נשפכין מעין עיטם ויורדין (על) [אל] המקוה שעל גבי שער המים.

תוס' ישנים (המשך)

ושחיטתן כשרה דשעבד נקט התם טעם דנגיעת בשר ולא נקט טעמא דהכא אבל אין אנו לריכין כאן לטעמים אחרונים הללו כי הטעם הראשון נכון ועיקר ולשמא יגע בבשר ליכא למיחש הכא דיומא כי התם בשחיטת חולין דהתם עומא וכשהו טהור. לשון רבי. תמיה רבי דבבל ובוחתי דאמרינן מכנים ידיו לבהונות ומכאן לכל הכנסים לעזרה כו' דלעיל עבודה מיירי וי"ל דקפי' לעיל וה"ר יוסף פירש כאן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא עביד עבודה כלומר שחוט שאם עבודה מיד כשבא שנכנס ולכך לא יתיבו קודם כניסה לטבול אבל הכא שעובד לאחר שמתן אם לא לריך לטבול אבל לא נראה דהא פשיטא לי אין

תוס' ישנים

מהו שיעשה סכין ארוכה ויחתוך כו'. תיבעי ליה לבן זומא שמצריך טבילה מן המורה לטיהר הנכנס לעזרה לפי שמשנה מנגדי חול לנגדי קדש לגזוך עבודה ונס ממקום אחין עגום כרת למקום שעגום כרת ולכך מחתיר מדרבנן ולפיכך לאוצרא לטבול בשמיני שלו להכנים ידיו לבהונות ואע"פ שאינו משנה נגדי לנגדי קדש אין מכנים ידיו לבהונות ותנן אחן ורגל ויתיבעי מי לר"י דפליג אבן זומא ואינו מצריך טבילה לטיהר הנכנס לעזרה לעבודה אלא מדרבנן ולבן מיקל גם במצורע כמשיב שלו כדי להכנים ידיו לבהונות כיון שטבל לטהרתו מנערב גם אינו מכנים עכשיו כל נופו: תיבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא בגוויתי כגון מצורע שמכנים ידיו לבהונות אבל בלבלי אחי לאתמשוכי לפנים ר"י שעושה בשמיות (הדבר) העומד בפנים ולכך צריך טבילה כאילו נכנס לפנים לשמוע שם ודאי היה מחמיר מדרבנן כמו שמחמיר מן הטהרה אע"פ שגם אז לא היה טובל מן הטהרה לפי שאינו צריך לשנות לו מקוה כדי שלא יבא בשר אבל לאתמשוכי לפנים בפנים ולכך לא ל